

FILOZOFICKÁ FAKULTA
Univerzita Karlova

Zápis o obhajobě disertační práce

Akademický rok: 2023/2024

Jméno a příjmení studenta: Mgr. Václav Sklenář
Identifikační číslo studenta: 80637664

Typ studijního programu: doktorský
Studijní program: Filozofie
Studijní obor: Filozofie
ID studia: 626282

Název práce: Dialektika práva: hegelovské řešení sporu mezi přirozeným a pozitivním právem
Pracoviště práce: Ústav filosofie a religionistiky (21-UFAR)
Jazyk práce: čeština
Jazyk obhajoby: čeština
Školitel: doc. Mgr. Tereza Matějčková, Ph.D.
Oponent(i): doc. Mgr. Jakub Jínek, Dr. phil.

PhDr. Hana Fořtová, Ph.D.

Datum obhajoby: 21.12.2023 **Místo obhajoby:** Praha
Termín: řádný

Průběh obhajoby: Předseda komise, docent Jindřich Karásek, zahájil řízení ve věci obhajoby disertační práce doktoranda Václava Sklenáře, přivítal účastníky a účastnice a představil program řízení. Nejprve dostal slovo autor disertační práce, který představil strukturu, motivace a cíle práce. Uvedl, že práce byla motivována hojně diskutovanou a (shodně dle slov oponentů) ústřední otázkou právní filosofie: co to znamená mít právo. Metodicky se autor opírá o hegelovskou dialektiku zakotvenou v díle německého klasického myslitele (konkr. Fenomenologii ducha) a o její recepci třetí generace Frankfurtské školy. Sklenář si za historický rámec zvolil období po Francouzské revoluci, která podle něj vymezuje existenci moderního státu. V tomto rámci lze pak sleduje konflikt právně-teoretické tradice, resp. srovnání a nedostatky pozitivistických a přirozenoprávních teorií. Sklenář považuje za nejsystematičtějšího právního filosofa daného období J. Benthama. Jeho koncepci, která má spočívat v uchopení zákona jako nařízení podloženého hrozbou, určil za výchozí zdroj své kritiky neuspokojivosti pozitivistické právní teorie. Její největší omezení spatřuje autor v chybějícím principu legitimacy právního systému. Přirozenoprávní teorie tímto principem naopak disponují a autor se jim v práci rovněž věnuje, konkrétně pojednává koncepci J. Locka (resp. dílem Eseje o přirozeném právu), S. von Pufendorfa a J.-J. Rousseaua. Teorie uvedených myslitelů dle autora nabízejí alternativní koncept práva vůči právu, resp. zákonu podloženému hrozbou, jelikož uznávají, že trestní či donucovací prostředky nejsou dostatečným základem právního systému. Ani ryze přirozenoprávní teorie však autor nepovažuje za uspokojivé. Ve třetí části práce se tak obrací k současným právním teoriím a soustředí se na tendenci opírat právní zakotvení o sociologická fakta; jmenovitě pojednává teorie H.

L. A. Harta, J. Raze a R. Dworkina. Zásadní je dle autora forma legitimizace systému skrze sekundární pravidlo uznání, tj. sociální zakotvení práva, jež poskytuje dostatečné (ospravedlňující) důvody, proč rozumět právním aktům. Autor uzavírá, že právo má být založeno jak normativně, tak fakticky. „Mít právo“ tedy znamená žít v systému primárních a sekundárních pravidel, jež jsou považována za legitimní včetně jejich důsledků.

Poté dostala slovo školitelka Tereza Matějčková, která zhodnotila průběh doktorandova studia. Vyzdvihla nadstandardní pečlivost a obratnost i dochvilnost v plnění badatelských a administrativních úkolů. Doktorand dle školitelky splnil požadavky studia ve výjimečné kvalitě a v předepsaných

termínech. Jeho odborné publikace byly hodnoceny jako výborné, student v nich prokázal schopnost samostatné a originální filosofické reflexe a obratnost v kombinování interdisciplinárních perspektiv i ve výběru metodologie. Student se během studia zapojil do badatelské práce v rámci grantového projektu, do vysoce kladně hodnocené výuky i do administrativní práce pro fakultu a ústav. Školitelka zdůraznila i doktorandovy aktivity mimo akademickou práci a pochválila volbu metodologie disertace, zejména výhodu její imanentní sebekritiky. Na disertaci se podle jejích slov projevila doktorandova vynikající znalost vybraných historických podmínek a filosofických problémů, stejně jako obratnost v zacházení s rozličnými interpretačními perspektivami. Doktorand podle školitelky svým studiem a množstvím aktivit prokázal výjimečné oborové i osobní kompetence.

Předseda komise pak představil oponentský posudek nepřítomného docenta Jakuba Jinka. Přečetl druhou část posudku, kde oponent formuluje dílčí námitky. Práce je podle oponenta celkově dobře zvládnutá a oponent ji v posudku doporučil k obhajobě. Slovo pak dostala oponentka práce doktorka Hana Fořtová, která nejdříve shrnula obecné výtky vůči probírané práci. Shodně s námitkou docenta Jinka se oponentka domnívá, že cíl disertace je vzhledem k jejímu rozsahu příliš ambiciózní. Pro velké množství autorů a z důvodu menšího prostoru věnovaného výkladu podle ní autor práce sklouzává k povrchnosti a schematičnosti. Oponentka upozornila na absenci zdůvodnění, proč autor pro argumentaci zvolil předložený výběr přirozenoprávních autorů, zejména na straně pozitivistické tradice. Další svou hlavní námitku adresovala nedostatečně propracovanému úvodu a závěru. Rozsah práce se dle oponentky pohyboval na krajním minimu a některé interpretace pojmů byly dle jejích slov chybně či nedostatečně vysvětleny. Dílčí výtky (zejména zpracování Rousseauovy a Pufendorfovy teorie), pak oponentka odcitovala z posudku práce (str. 5 až 8). Zmínila také slabou práci s primárními díly v originálních jazycích. Vzhledem k množství výtek oponentka nedoporučila práci k obhajobě.

Předseda komise dal slovo autoru disertační práce Václavu Sklenáři, který osvětlil rozhodnutí dodržovat spodní hranici délky práce a reagoval nejprve na námitku týkající se nevyrovnané délky jednotlivých kapitol. V práci si dle svých slov nekladal za cíl rekonstruovat dějiny výzkumné otázky, cílem nebylo ani podat výklad všech zahrnutých autorů, ale vyznačit v jejich teoriích to, co je relevantní pro pojem práva. Doktorand ozřejmil záměr osvětlovat jednotlivé pojmy stejně jako metodu průběžně ve výkladu práce, tj. spíše demonstrativně než explikativně (v souladu s dialektickou metodou), čímž reagoval na námitku z absentující metodologické kapitoly a obširnějšího závěrečného zhodnocení své práce. Vedle toho připomněl svá důkladnější shrnutí jednotlivých kapitol podaných v průběhu práce. Právo se dle slov autora vyvíjí v průběhu dějin, tzn. „na základě uznání“ a z dějin jejich vývoje a výskytu. Při

obhajobě rozhodnutí upřednostnit systematický výklad před chronologickým zmínil autor volbu Benthamovy právní teorie, s níž z pozitivistických teorií pracuje jako s ústřední. Vyzdvihl pak její imanentní reflexi vlastních předností i nedostatků. Dále se student věnoval reakcím na výtky týkající se výběru dílčích filosofických teorií. Výběr zdůvodnil snahou redukovat rozsah práce a zamezit rozpadu hlavní výkladové linie pro množství vedlejších exkurzů. Oponentka reagovala na některé studentovy poznámky. Vyslovila obavu, že autor nedostatečně pojednal Rousseauův pojem vůle, jenž je dle jejích slov zásadní pro výklad práce, stejně jako Rousseauovo rozlišení mezi typem svobod. Pojmy, které byly u Rousseaua vypuštěny, jsou podle oponentky natolik podstatné pro výklad Rousseauovy teorie, že v celku práce vytváří zásadní interpretační obtíže. Doktorand na to konto uvedl několik pasáží, kde dle svých slov Rousseauovu svobodu cizeluje.

Doktorand se pak věnoval systematickým námitkám docenta Jakuba Jinka. Reagoval na námitku, že normativní a faktické vlastnosti práva jsou sice důležité, avšak v práci není kladen důraz na jejich odlišnou působnost v celku právního systému. Autor práce zdůraznil, že právo je v jeho výkladu vystavěno jako struktura, nikoliv jako aglomerát oddělitelných prvků, jak to podle autora naznačuje oponentova námitka. Dále doktorand reagoval na kritiku, že práce hledá východisko v jiném typu pozitivismu. Doktorand obhajoval svou – dle vlastních slov ne-pozitivistickou – pozici svým důrazem na morální porozumění sociologickým faktům a princip legitimacy. Vlastní pojetí morality je dle slov autora (a na rozdíl od morality klasického práva) historicky proměnné, a tedy neredukovatelné na „klasický“ pozitivismus, neboť postrádá věčné morální hodnoty.

Předseda vyzval přítomné, aby vyjádřili další případné poznámky a námitky. Doktor Matej Cívik se dotázal na základní ambici práce, respektive zda se autor soustředil více na to, co znamená „mít právo“ z pohledu jednotlivce, nebo z pohledu politického systému, a položil dotaz na povahu jejich vztahu. Podle autora práce je vztah mezi oběma inherentní. Pokud by chyběla podmínka ospravedlněného fyzického donucení (pakliže nastává), právní systém by se dle autora práce rozpadl. Proto právo jakožto systém potřebuje pojem legitimacy.

Docent Václav Němec vznesl námitku, že přechod mezi právem subjektivním a objektivním se jeví nesamozřejmým. Vyjádřil obavu týkající se smíšení obou perspektiv disertační práci. Současné teorie přirozeného práva jsou podle docenta Němce formulovány z pozice práv jednotlivce, zatímco klasické přirozenoprávní teorie se zabývají otázkou obecného práva. Tyto odlišnosti podle něj vedou k nesrovnalostem v postupu práce. Doktorand nato upozornil na zvolenou metodu, resp. snahu identifikovat problém jednotlivých teorií, které pojednává systematicky v jejich vzájemné konfrontaci. Rozlišení otázek, co je to mít právo a co je to právo, podle autora práce není produktivní a rezultuje v neřešitelné problémy, jež se autor pokusil identifikovat zejména v Benthamově teorii práva. „Subjektivní“ právo, bráno odděleně od „objektivního“ práva, pak neumožňuje určit žádný fakt, který by právo dostatečně legitimizoval. I tento přístup k právu je tudíž dle autora třeba odmítnout a oba přístupy naopak spojit ve vzájemné podmíněnosti. Další poznámku docent Němec uvedl k pojednání teorie H. L. A. Harta: výklad autora práce zhodnotil jako selektivní a „příliš referující“. Vynechání některých pasáží z Hartovy teorie podle něj vede ke komplikacím ve výkladu právního pozitivismu. Třetí námitka docenta Němce směřovala k hegelovské metodě. Komentoval přitom absenci bližšího určení toho, co autor práce nazývá cestou „mimo právní pozitivismus“ ve druhé polovině 20. století. Syntézu pozitivismu a přirozenoprávních teorií by dle docenta

Němce měla být pojednána v odlišných teoriích, než které zvolil doktorand.

Předseda komise na závěr navrhl obšírněji pojednat syntézu, kterou si za svůj cíl doktorand v práci vytyčil. V tomto směru připomněl nejen Hegelovu vlastní teorii práva, ale již předcházející Fichtovu teorii. Jeden z hlavních formálních nedostatků práce podle předsedy komise spočívá v tom, že v práci chybí autorovo pojetí a podložení výběru hegelovské dialektiky, již si autor zvolil za metodu. Na první podnět doktorand reagoval tím, že pojem státu podle Hegelovy teorie není možné zcela navázat na současné pojetí a podoby právního státu.

Diskuse byla následně předsedou komise ukončena. Nečlenové komise byli vyzváni k opuštění místnosti z důvodu hlasování o výsledku obhajoby. Po několikaminutové poradě byli nečlenové komise povoláni zpět do místnosti, kde bylo doktorandovi, školitelce a dalším přísedícím oznámeno usnesení komise, že doktorand Mgr. Václav Sklenář úspěšně obhájil svou disertační práci. Hlasování členů komise proběhlo s výsledkem dva hlasy proti a dva hlasy pro výsledek „prospěl“. Komise proto dle pravidla pro rovnost hlasů rozhodla ve prospěch doktoranda. Předseda komise ukončil řízení ve věci obhajoby zhruba ve 13 hodin a 40 minut.

Klasifikace obhajoby:	prospěl/a (P)	
Předseda komise:	Dr. phil. habil. Jindřich Karásek, Dr.
Členové komise:	doc. Mgr. Václav Němec, Ph.D.
	Bc. Matej Cívik, M.A., Ph.D.
	PhDr. Hana Fořtová, Ph.D.